

DE MUNTKLAPPER

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE vzw
Koninklijke Vereniging

Driemaandelijks tijdschrift

- 51 -

juli-augustus-september 2006

1 bu Japan 1837-69, Tokugawa shogunate

schaal ½

- Vz. Kader met 20 sterren, daarin: 一分銀 *ichi bu gin* (van boven naar onder)
1 bu zilver
- Kz. Kader met 20 sterren, daarin: 定 *jo* (ingestempeld) goedgekeurd
常是 *Jou-ze* (naam van de muntmeester) 銀墜 *Gin-za* (muntplaats voor
zilver in Edo) (van boven naar onder op twee lijnen)

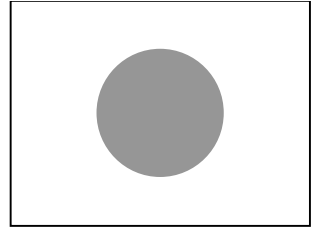
Rand: ruw

15,5 x 24,5 mm, 8,66 g, 78.916.556 ex. in de Tenpo era (1837-54); 11.398.600 ex.
in de Ansei era (1859-68), 4.267.332 ex. in de Meiji era (1868-69).

De periode 1599-1867 is voor Japan gekend als de Tokugawa shogunate, wat betekent dat het geregeerd werd door de shoguns van de Tokugawa-familie, ook al waren er keizers maar die hadden niets te zeggen. In deze periode voerde Japan een bewuste isolatiepolitiek die het waarschijnlijk behoed heeft van de vernietiging van zijn cultuur en godsdienst door het Westen. Maar daardoor bleef het land hangen in de middeleeuwen en bleef het economisch en politiek ver achter tegenover het Westen. En dat kon zo niet blijven duren.

Cultuur en godsdienst

Japan kent twee grote godsdiensten: het shintoïsme en het boeddhisme. Het shintoïsme is een oorspronkelijke Japanse godsdienst en is wat men noemt een natuurgodsdienst waarbij de natuur bewoond wordt door allerlei goden en geesten, kami genoemd, met als oppergod Amaterasu, de zonnegodin. Overledenen blijven als geesten ronddwalen. Volgens de legende waren de Japanse keizers rechtstreekse afstammelingen van Amaterasu, waardoor ze beschouwd werden als levende goden. Japan is een keizerrijk sinds 660 v.Chr. en sindsdien heeft Japan 125 keizers gehad, allemaal uit dezelfde familie. Het woord “Japan” betekent trouwens “Zonneoorsprong” of “Land van de Rijzende Zon” en de vlag van Japan toont een rode zon op een witte achtergrond.

De Japanse vlag

De zonnegodin Amaterasu, schilderij van Utagawa Kunisada (1786-1865)

Het boeddhisme kwam overgewaaid van Korea en China in de 6de eeuw, werd gesticht door de mens Boeddha en is gericht op meditatie en het bereiken van het nirvana; het is niet strikt een godsdienst. Een variant ervan is het zenboeddhisme waarvan de zentuinen bijzonder mooie uitingen zijn. In Japan zijn er dan ook zeer beroemde zentuinen waarbij een bijzonder rustgevend gevoel u bekruipt wanneer ge ze bezoekt.

De zentuin rond Kinkaku-ji, het gouden paviljoen te Kyoto

In tegenstelling tot vele godsdiensten in de wereld staan het shintoïsme en het boeddhisme in Japan niet als kemphanen tegenover elkaar. De Japanner neemt het beste van iedere godsdienst en is dan ook shintoïst en boeddhist tegelijk. Zo worden huwelijken meestal volgens de shintoritus gesloten, terwijl begrafenissen meestal volgens de boeddhistische ritus gedaan worden. Het Meijischrijn in Tokyo bijvoorbeeld is een veelbezochte plaats voor huwelijken. In het gemiddelde Japanse huis staat een klein altaar (dikwijls zelfs twee: een shintoïstisch en een boeddhistisch), waar elke morgen kleine dingen geofferd worden om de geesten van de overledenen gunstig te stemmen.

De Japanse cultuur werd ook heel erg bepaald door de samoerai: krijgers in dienst van rijke landheren, daimyo genoemd (een feodaal systeem). Het resulteerde in vele plattelandsoorlogen. De samoerai, te vergelijken met de Europese ridders, leefden volgens strenge regels en hadden een zeer grote wapenbeheersing van zwaard (tachi) en boog. Volmaaktheid was het streefdoel en het was zelfs beter harakiri te plegen dan gevangen genomen te worden. Handelen met geld werd door de samoerai beschouwd als het vuilste der aarde. De Japanse maatschappij bestond uit vier standen: de samoerai als hoogste, dan de boeren, de handelaars en als laagste de geldhandelaars (als ge vandaag bij een bank werkt, realiseer u dan dat...). Ik vraag me af waar we de numismaten hadden moeten klasseren. De standen werden afgeschaft in 1871 door keizer Meiji, als een van zijn vele hervormingen. Vandaag vormen de afstammelingen van de samoerai de adel in Japan, en is er een opleving van de samoerai-cultuur, maar dan als verenigingsleven.

Samoerai met tachi

In de 12de eeuw werden de samoerai zeer machtig en raakten betrokken in de keizerlijke hofpolitiek wat resulteerde in de aanstelling van de samoerai-leider Yorimoto tot opperbevelhebber, shogun genoemd. Van dan af was de werkelijke macht bij de shogun en het keizerlijk ambt degradeerde tot een ceremoniële functie. De shogun regeerde eerst vanuit Kamakura, later vanuit Edo (het huidige Tokyo); de keizer resideerde in de hoofdstad Heian, het latere Kyoto.

In de 12de eeuw werden de samoerai zeer machtig en raakten betrokken in de keizerlijke hofpolitiek wat resulteerde in de aanstelling van de samoerai-leider Yorimoto tot opperbevelhebber, shogun genoemd. Van dan af was de werkelijke macht bij de shogun en het keizerlijk ambt degradeerde tot een ceremoniële functie. De shogun regeerde eerst vanuit Kamakura, later vanuit Edo (het huidige Tokyo); de keizer resideerde in de hoofdstad Heian, het latere Kyoto.

De Japanner heeft een zeer hoog maatschappelijk bewustzijn; dat is ingebakken in zijn cultuur. Tijdens zijn opvoeding wordt het er ingestampt dat hij goed moet doen voor zijn land en voor het bedrijf waarvoor hij werkt. Japan is dan ook een zeer veilig land; criminaliteit bestaat er nauwelijks. Als ge in Brussel of Parijs de metro neemt moet ge uw zakken goed dichthouden of ge bent alles kwijt. In de metro van Tokyo is daarvoor geen enkel gevaar. Daar hebben we nog iets van te leren!

De isolatie van Japan

De 16de eeuw was voor Europa de eeuw van de grote ontdekkingen. Columbus had net Amerika ontdekt (1492) en het werd in hoge mate gekoloniseerd. Daarbij werd de Europese cultuur en godsdienst manu militaire opgedrongen, waarbij de oorspronkelijke hoogstaande Amerikaanse culturen van de Azteken en de Inca's vernietigd werden.

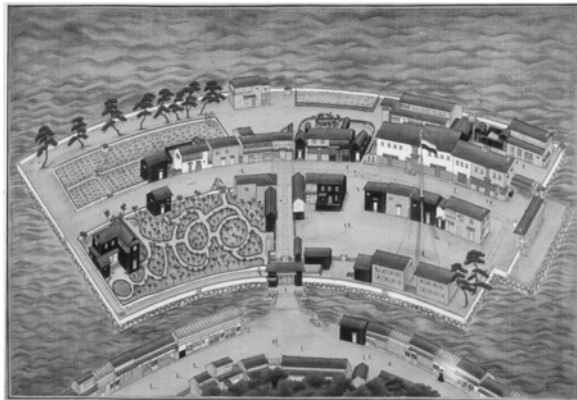
In Japan ging dat gelukkig anders. Het eerste contact met het Westen kwam er slechts in 1542 door een Portugees schip dat afgedreven was door een storm (er waren natuurlijk wel contacten met China sinds eeuwen). Reeds in 1549 arriveerden de eerste missionarissen waaronder de beroemde jezuïet Franciscus Xaverius te Kagoshima. In 1550 vestigden de Portugezen handelskantoren te Hiradojima en later ook te Nagasaki. 20 jaar later bezocht shogun Toyotomi Hideyoshi het gebied en stelde vast dat bijna het hele eiland Kyushu (een van de 4 grote Japanse eilanden)

Toyotomi Hideyoshi (1536-1598)

Hideyoshi vreesde dat Japan de volgende Spaanse kolonie zou worden en liet prompt de grenzen sluiten. Buitenlandse priesters moesten het land verlaten en Japanse katholieken werden vervolgd. Zelfs 26 christenen werden gekruisigd in 1596. Men zag dus de missionarissen als de voorboden van een Spaanse verovering en het christendom als een buitenlands gevaar. Bijzonder heftig werden de vervolgingen na een edict van shogun Tokugawa Ieyasu (de opvolger van Hideyoshi) in 1614. De onderdrukking van het christendom was zo wreed en bloedig dat het in 1634 in Japan praktisch vernietigd was. Als gevolg daarvan zijn er vandaag in Japan minder dan 1 % christenen.

bekeerd was. Overal lagen de Japanse tempels in puin. Hij verbood prompt het christendom maar dat had voorlopig weinig effect. Wanneer in 1596 het Spaans galjoen San Filipe averij opliep voor de kust van Tosa liet Hideyoshi de lading aanslaan. De woedende kapitein toonde hem een wereldkaart met alle door Spanje veroverde gebieden en voegde er grootsprakerig aan toe: “Allemaal dankzij onze missionarissen die het gebied voor ons klaarmaken”.

Het eiland Decima voor de kust van Nagasaki

Nagasaki. Hiermee was de Japanse cultuur gered, maar die isolatiepolitiek kon natuurlijk niet blijven duren want in de 19de eeuw kwam het Westen politiek en economisch tot grote bloei en dat ging aan Japan voorbij. Japan had wel een hoge cultuur maar bleef in vergelijking met het Westen een middeleeuws, feodaal en arm land.

Tokugawa Ieyasu was de stamvader van de Tokugawa-familie die tweeënhalve eeuw Japan zou regeren terwijl het hermetisch van de buitenwereld afgesloten bleef. Ondertussen werd er slechts in zeer beperkte mate handel gedreven met de Nederlanders en de Chinezen. Maar ook de Nederlanders werden niet helemaal vertrouwd en mochten alleen voet aan wal zetten op het kleine eilandje Decima voor de kust van

Genroku chogin, zilver 116 g, 1695-1706

Ansei 1 bu zilver, 1859-68

Kaii 1 shu zilver, 1853-65

Bunsei mameitagin, zilver 6 g, 1820-37

Ansei koban van 1 ryo, goud 9 g, 1859

Tenpo tsuho 100 mon, brons, 1835-70

Kanei tsuho 1 mon, brons, 1668-1700

Bunkyo eiho 4 mon, brons, 1863-67

De munten

Vóór 1600 circuleerden er in Japan bijna uitsluitend Chinese cashmunten. Daarna gingen de Japanners zelf munten maken, uiteraard naar het voorbeeld van de Chinese cashmunten, dus met een vierkant gat, waarvan ook het productieprocedé, gieten, overgenomen werd. De Chinese eenheid “cash” werd vervangen door de Japanse eenheid “mon”. Gedurende meer dan 250 jaar werd een muntstuk van 1 mon met Kanei tsuhu (de 4 letters op de voorzijde) aangemaakt, later aangevuld door munten van 4 mon en 100 mon, allemaal in gegoten brons en met vierkant gat. In de 19de eeuw werden er zelfs massaal munten van 1 en 4 mon in ijzer gemaakt, wegens uitputting van de kopermijnen. Wat vandaag nog rest van deze ijzeren munten is natuurlijk zwaar verroest en nauwelijks verzamelwaardig.

De (beperkte) handel met het Westen maakte dat onder de regering van Hideyoshi een hele serie nieuwe gouden en zilveren munttypes ontstonden, waaronder de beroemde gouden oban en koban en de zilveren chogin en mameitagin. Onder zijn opvolger Tokugawa Ieyasu werd in 1601 de Kinza Munt (Goud Munt) en in 1602 de Ginza Munt (Zilver Munt) opgericht, die de gouden en zilveren muntslag centraliseerden. Deze beide ondernemingen deden hun job tot ze vervangen werden door de Keizerlijke Munt van Osaka in 1869 die de muntslag overnam met het slaan van de yen met westerse schroefpersen. De plaats waar destijds de Ginza Munt stond in hartje Tokyo heet vandaag nog steeds Ginza. Het is de meest sjieke wijk van Tokyo met prachtige torenhoge gebouwen, exclusieve winkels, restaurants en karaoke-bars.

De gouden oban en koban zijn gewalste ovalen dunne plaatjes met meerdere instempelingen, die met de hand aangebracht werden. De oban is zeer groot (ca. 15 x 9,5 cm) beschreven met Chinese inkt, maar was eerder een geschenkmunt en circuleerde weinig. De koban daarentegen (ca. 7,5 x 4 cm) circuleerde veel. De opeenvolgende types van deze munten werden in de loop der jaren steeds kleiner en lichter, wat neerkwam op devaluaties.

De zilveren chogin (groot en ovaal) en mameitagin (klein en rond) hadden geen vaste waarde maar werden per gewicht verhandeld. In de 19de eeuw werden ook kleine rechthoekige zilveren munten met vaste waarde gemaakt: de bu en de shu. Al deze munten werden ook gestempeld; de grote chogin met meerdere stempels, de kleinere munten met één stempel. De munteenheid werd de ryo, als volgt verdeeld: 1 ryo = 4 bu = 16 shu = 4000 mon. Zo kreeg de oban een waarde van 10 ryo en de koban 1 ryo.

De afgebeelde 1 bu (blz. 1) werd met de hand geslagen op rechthoekige muntplaatjes; de ruwe onafgewerkte randen getuigen daarvan. De productie van dit soort munten begon in 1837 en die productiemethode was voor die tijd zeer primitief, vermits men toen in het Westen al lang de schroefpers uitgevonden had. Maar gezien de isolatie bereikten westerse technologieën Japan niet. Op de keerzijde werd na de productie als bewijs van de goedkeuring met een stempeltje een letter ingeslagen. Verder toont de keerzijde de naam van de Ginza Munt en van de muntmeester Jouze. Het muntmeesterambt ging over van vader op zoon en het was dus altijd een Jouze die muntmeester was. Er bestaan drie varianten van deze 1 bu die slechts in kleine details van mekaar verschillen, geslagen in verschillende era's: Tenpo (1837-54), Ansei (1859-68) en Meiji (1868-69). De laatste is de era van keizer Meiji, waarin tijdens zijn twee eerste regeringsjaren ook nog deze munten geslagen werden.

De datering van Japanse munten uit deze periode is iets moeilijker omdat Japan niet de Gregoriaanse kalender maar een eigen kalender hanteert. Vandaag gebruikt men in Japan als jaartelling het jaar van de keizer: de jaartelling start terug van 1 bij iedere

nieuwe keizer. Sinds 1868 zijn er maar 4 keizers geweest, dus dat is relatief gemakkelijk. Daarvoor echter liet men de jaartelling terug van 1 starten bij allerlei gebeurtenissen, zoals belangrijke vieringen, politieke gebeurtenissen of natuurrampen. Zo een periode noemt men een “era” en elke era kreeg een symbolische naam. Zo waren er 232 era’s tussen 645 en 1868 met dus een gemiddelde van 5 jaar per era. De munten worden meestal aangeduid met die eranaam gevolgd door de muntbenaming. Bij de bronzen munten staat die eranaam zelfs vermeld op de munt. De era geeft echter slechts bij benadering aan wanneer de munt gemaakt werd, want de munt werd niet noodzakelijk gemaakt vanaf het begin van de era, en bovendien werden de munten ook na de era, soms zelfs nog honderden jaren, verder gemaakt.

Kyoho oban van 10 ryo, goud 165 g, 1725-1837

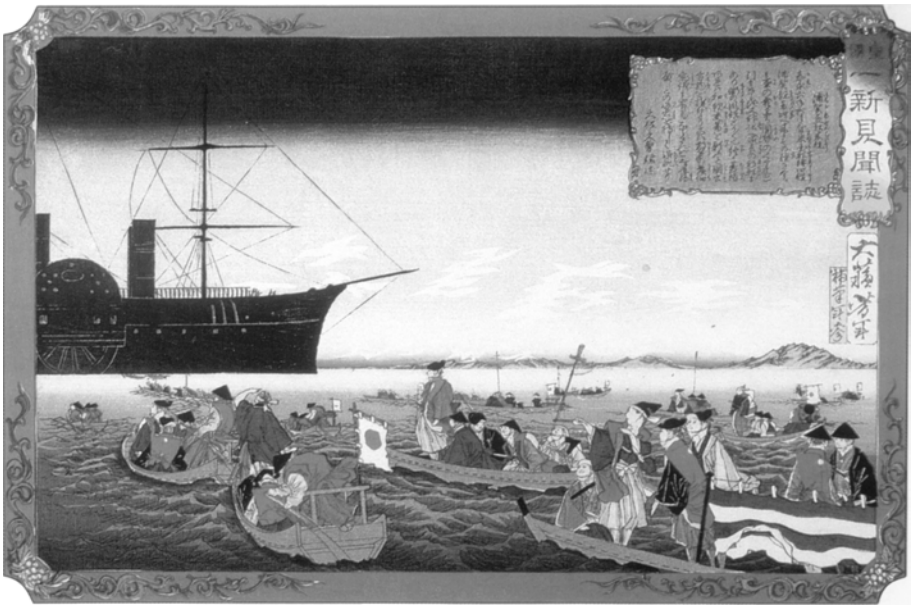
Era namen

- 1596 Keicho
- 1615 Genna
- 1624 Kanei
- 1644 Shoho
- 1648 Keian
- 1652 Joo
- 1655 Meireki
- 1658 Manji
- 1661 Kanbun
- 1673 Enpo
- 1681 Tenna
- 1684 Jokyo
- 1688 Genroku
- 1704 Hoei
- 1711 Shotoku
- 1716 Kyoho
- 1736 Genbun
- 1741 Kanpo
- 1744 Enkyo
- 1748 Kanen
- 1751 Horeki
- 1764 Meiwa
- 1772 Anei
- 1781 Tenmei
- 1789 Kansei
- 1801 Kyowa
- 1804 Bunka
- 1818 Bunsei
- 1830 Tenpo
- 1844 Koka
- 1848 Kaei
- 1854 Ansei
- 1860 Manen
- 1861 Bunkyu
- 1864 Genji
- 1865 Keio
- 1868 Meiji
- 1912 Taisho
- 1926 Showa
- 1989 Heisei

} keizers

De Amerikaan Matthew Perry op bezoek: de chaos

In het midden van de 19de eeuw waren de Amerikanen op zoek naar havens waar de Amerikaanse visservloot van de Stille Oceaan kon aanleggen voor bevoorrading en herstellingen, maar ze werden telkens afgewezen in het geïsoleerde Japan. In 1853 voer de Amerikaanse oorlogsvloot onder leiding van commodore Matthew Perry met veel machtsvertoon de baai van Edo (het latere Tokyo) binnen en vroeg dwingend de shogun zijn land open te stellen en handelsverdragen af te sluiten. De shogun kreeg een jaar bedenktijd, maar kon niets anders dan het jaar nadien commodore Perry zijn zin geven onder zoveel oorlogsdreiging.

De schepen van commodore Perry in de baai van Edo

Betalingen door de Amerikanen voor geleverde diensten waren echter problematisch. Dat kwam doordat in het geïsoleerde Japan de waardeverhouding tussen goud, zilver en brons helemaal anders was dan in de rest van de wereld. Zo was goud slechts 5 maal meer waard dan zilver terwijl dat elders 15 maal was. Initieel probeerden de Japanners een gedwongen koers voor hun zilvergeld die driemaal hoger was dan in de rest van de wereld, op basis van goud = goud, maar dat wilden de Amerikanen niet aanvaarden. Het werd dus zilver = zilver en dat maakte Japans goud bijzonder goedkoop voor de Amerikanen. Nagenoeg alle gouden geld verdween dan ook op korte tijd uit Japan en werd omgesmolten. Dat is dan ook de reden waarom vandaag gouden munten uit de Tokugawa shogunate zo zeldzaam en duur zijn.

De openstelling van het land deed in Japan het monetaire systeem compleet in mekaar storten en er zat niets anders op dan de munten te verhandelen volgens hun metaalwaarde. Het muntstuk van 100 mon bijvoorbeeld was slechts 5 muntstukken van 1 mon waard, omdat zijn gewicht slechts 5 maal hoger was. Dat was zeer archaisch en zeker niet aangepast om handel te drijven met het Westen.

De economische en politieke achterstand en de monetaire anarchie van Japan konden zo niet blijven duren en vroegen om dringende veranderingen. Die kwamen er met keizer Meiji.

Leopold Verbist

(wordt vervolgd)